

18.01.2010 р.

Ректор Бердянського державного
педагогічного університету, професор

В.В. Крижко

Доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української та зарубіжної літератури,
директор Інституту філології та
соціальних комунікацій
Бердянського державного
педагогічного університету

В.А. Зарва

З ДОСВІДУ РОБОТИ

УДК 811.161.2'374.2

Рогозіна А.І.,
учитель-методист,
гімназія № 3 "Сузір'я" м. Бердянська

СЛОВНИК МОВЛЕННЄВИХ ТРУДНОЩІВ

*Бринить співає наша мова,
Чарує, тішить і п'янить.*
(Олександр Олесь)

На Всесвітньому конкурсі мов у 1934 році в Парижі, на якому різні мови тестовано своєрідними ознаками їхньої фонетики, лексики і фразеології, за словотворчими можливостями, структурою речень, українську мову визнано однією з наймелодійніших у світі; вона посіла третє місце – після французької і перської.

Серед величезного арсеналу слів у нашому словниковому складі, як стверджують мовознавці, налічуються двісті п'ятдесят тисяч слів. Як ними володіти?

Кожна мова має свої специфічні особливості. Без досконалих знань граматики рідної мови годі про це й думати. А найперше наше завдання – це збагачувати свій словниковий запас, навчитися розуміти найтонші відтінки значення слова, об'єднувати слова в речення, творити текст. Граматично, орфографічно та стилістично правильно викладати власні думки, зовнішньо їх оформляти допоможе школярам "Словник мовленнєвих труднощів". Досвід роботи над культурою мовлення учнів свідчить про необхідність використати на уроках мови словник мовленнєвих труднощів. Адже неправильно вжиті слова в чужому мовленні впливають на орфографічну грамотність.

Цей словник допоможе не сплутувати українські й російські слова, уникати калькування, невиправданих діалектизмів, вульгаризмів, жаргонізмів. Уникати

тавтології, суржику (особливо в діловому мовленні), русизмів у мові – значить боротися за культ мовлення. З цього приводу М. Рильський писав:

*Борімося за красу мови,
За правильність мови,
За багатство мови...*

Словник побудований у формі порівняльної таблиці “Як не можна писати и говорити”. Словником можна користуватися під час виконання домашніх завдань, написання творчих робіт, в усному мовленні.

Як не можна писати й говорити

Як правильно писати й говорити

А

Адреса проживання
Академічеська відпустка
Алфавітна нумерація
Аналогічним чином
Адресант
Андрієвський узвіз
Антобус, ахтобуз (діал.)
Арихметика
Афанас'єв, Афанас'ів

Місце проживання
Академічна відпустка
Алфавітна нумерація
Аналогічно
Адресат
Андріївський узвіз
Автобус
Арифметика
Афанасьєв

Б

Багаточисельний
Безсильний що-небудь зробити
Без виключення
Безперервний рух
Білоруський поет
Беспощадний
Білувата жидкість
Бланки на ісході
Бувший президент
Бути у власті
Бути полезним

Багаточисленний
Нездатний зарадити чомусь
Без винятку
Безперервний рух
Білоруський поет
Безпощадний
Білувата рідина
Бланків залишилось обмаль
Колишній президент
Бути при владі
Стати в пригоді

В

В адресу
В другий раз
Відміняти закон
Віднайдена рукопис
Відкритка
Вільна вакансія
Вдвох шагах
Взяла у його ручку
В його пользу
Високі дома
Виключення з правил
Виключна роль
В клітку (зошит)
В клітку (тканина)
Вечером світять фонарі

На адресу
Іншим разом
Скасувати закон
Віднайдений рукопис
Листівка
Незайнята посада
За два кроки
Узяла в нього ручку
На його користь
Високі будинки
Виняток із правил
Виняткова роль
У клітинку
Картата
Ввечері світять ліхтарі

Види Карпат
Вести на затвердження
В остаточнім рахунку
В останній час
В сім годин
Всіх без виключення
Во дворі голольод
Впорядку винятку
Впровадження в оборот
В силу обставин
В той же момент
Вулиці пересікаються
Вулиця ярко освічена
В школі
Вищий учбовий заклад

Гвоздь сезону
Говорити чепуху
Годний до вживання
Годовщина
Глузувати над сусідкою
Головокружіння
Глупості
Горожани
Готовлю документи

Давати поблажку
Давно минувший
Два білети
Два депутата
Даже в тому випадку, коли...
Двойний
Двозначність
Держати путь
Десятеро книжок
Дивлячись по обставинам
Дірекция не прогадає
Діскусія була плідною
Допові відношення
Довіреність
До востребування
Довести до зведення
Документ включає
До об'єктів власності відносяться винаходи.
Досуг
До якої години працюєте?
Для видимості
Друшлаг

Краєвиди Карпат
Подати на затвердження
У кінцевому рахунку
Останнім часом
О сьомій годині
Усіх без винятку
Надворі ожеледиця
Як виняток
Впровадження в обіг
Через обставини, з огляду
Тої ж миті
Вулиці перетинаються
Вулиця яскраво освітлена
У школі
Вищий навчальний заклад

Окраса сезону
Говорити нісенітниці
Придатний до вживання
Роковини
Глузувати з сусідки
Запаморочення
Дурниці! Пусте!
Городяни, жителі
Готую документи

Потурати, попускати
Давно минулий
Два квитки
Два депутати
Навіть у тому разі, коли...
Подвійний, двоїстий
Двозначність
Прямувати, простувати
Десять книжок
Залежно від обставин
Дирекція не помилиться
Діскусія була плідною
Ділові стосунки
Доручення
До запитання
Довести до відома
Документ містить важливі відомості
До об'єктів власності належать винаходи.
Дозвілля
До котрої години працюєте?
Для годиться, про людське око
Друшляк

	Ж	
Желізнодорожний путь		Залізнична колія
Жити по законам		Жити за законами
Журчить струмок		Жебонить струмок
	З	
Забастовка		Страйк
За браком часу		Через брак часу
Збитися з толку		Збитися з пантелику
Завернути в папір		Загорнути в папір
Завідувач відділом		Завідувач відділу
Завтра залік по англійському		Завтра залік з англійської
З кожним роком		Щороку
Заключення		Висновок
Залучати на роботу		Залучити до роботи
З нього толк буде		З нього будуть люди
Заказати		Замовити
Заказний лист		Рекомендований лист
Заключити договір		Укласти угоду
Замешкатись		Забаритися
Заніматися		Займатися
За останній час		Останнім часом
Запланувати міроприємства		Заплановані заходи
Запорожський край		Запорізький край
Заслуговус уваги такий факт		Вартий уваги такий факт
Заставляє вчити напам'ять		Примушує вчити напам'ять
Зачитайте ухвалу		Прочитайте ухвалу
Заявитися		Прийти, прибути
	І	
Італьянська мова		Італійська мова
	Й	
Його лишили прав власності		Його позбавили прав власності
Йогурт яблочний		Йогурт яблучний
	К	
Каса працею круглодобово		Каса працєю цілодобово
Каса попередньої продажі білетів		Каса попереднього продажу квитків
Кафе під відкритим небом		Кафе просто небо
Кільцо		Перстень
Кожен має свій участок		Кожен має свою діляницю
Косичка		Кіска
Креветочний		Креветковий
Криша		Дах
Командировка		Відрядження
Кукурузнийсок		Кукурудзяний сік
Купи мені семочок!		Купи мені насіння!
	Л	
Лакомство		Ласощі
Лапша дуже сольона		Локшина пересолена
Лестні слова		Утішні слова
Лікар приймає згідно графіка		Лікар приймає згідно з графіком

Лицевий рахунок		(відповідно до графіка, за графіком)
Ложна думка		Особистий рахунок
Ложний шаг		Неправильна (помилкова, хибна) думка
		Хибний крок
	М	
Мене зустрів діжурний по школі		Мене зустрів черговий школи
Мені повезло		Мені пощастило
Ми переписуємося		Ми листуємося
Ми прийняли слідуючі рішення		Ми прийняли (ухвалили) такі рішення
Мова йдеться про...		Мова йде про... (мовиться, йдеться про...)
Моє відношення		Моє ставлення
	Н	
На заключення		На закінчення, наприкінці
На збори прийшли всі без виключення		На збори прийшли всі без винятку
На рубежі двух епох		На зламі (на грані) двух епох
Настоювати на...		Наполягати на...
На протязі року		Протягом року
Напишіть дві строчки		Напишіть два
Наші діти тоже вчатьсь в музикальній школі		Наші діти також навчаються в музичній школі
Не буде з нього толку		Не буде з нього пуття
Не візьму в толк		Не збагну, не второпаю
Не з'явився із-за хвороби		Не з'явився через хворобу
Не дивлячись на...		Незважаючи на...
Носе (діал.)		Носить
	О	
Об'єм знань		Обсяг знань
Один за другим		Один за одним
Один за усіх		Один за всіх
Оновіщать		Сповіщати
Пам'ятний сувенір		Сувенір – подарунок на пам'ять
Певну долю витрат приймає на себе власник		Частина (частку) витрат бере на себе власник
Підписка на газети		Передплата на газети
По індивідуальним замовленням		На індивідуальні замовлення
Повістка дня		Порядок денний
Подача документу		Подання документа
По ділам служби		У службових справах
По горячим слідам		По горячих слідах
Поле захищає лісополоса		Поле захищає лісосмуга
Приймати міри		Вживати заходів
При любій погоді		За будь-якої погоди
Принуждати		Примушувати, силувати
Приступати до		Розпочинати
Присядьте, будь ласка!		Сідайте, будь ласка!
Прослойка		Прошарок
Пропозиції торкаються важливих сторін діяльності		Пропозиції стосуються важливих сторінок діяльності
Пропозицію одобрили		Пропозицію схвалили

По всіх питаннях ти дав вірну
відповідь
Протирічити
П'ятно
Поступило багато пропозицій
Почтова открытка
Почтовий ящик
Прошу до уваги
По цих розділах...

На всі питання ти дав правильну
відповідь
Суперечити
Пляма
Надійшло багато пропозицій
Поштова листівка
Поштова скринька
Прошу уваги
З цих розділів...

Р

Рахувати
Ращотна відомість
Різька біль в області серця
Ріст проіводства
Робе (діал.)
Розказати за брата
Розумніший інших
Руководящі органи
Розход топлива
Рядом
Рядом з ним

Вважати
Розрахункова відомість
Різкий біль коло серця
Зростання виробництва
Робить
Розказати про брата
Розумніший від інших
Керівні органи
Витрата топлива
Поряд (поряд з іншими країнами)
Поруч нього

С

Саме по собі
Самий активний
Самий найскладніший
Сидіти за рулем
Сильніший мене
Скажіть, будьте добрі!
Слідувати прикладу
Слідуючий
Слідуючі проблеми
Справка
Споживача ввели в заблудження
Старший по віку
Створено сітку підприємств
Сьогоднішнього дня

Саме собою
Найактивніший
Найскладніший
Сидіти за кермом
Сильніший за мене
Скажіть, будь ласка! (будьте ласкаві
скажіть, прошу сказати)
Наслідувати приклад
Наступний
Такі проблеми
Довідка
Споживача ввели в оману
Старший за віком
Створено мережу підприємств
Від сьогодні, віднині, від сьогоднішнього
(цього) дня

Т

Там велика очирідь
Ти попутав усі правила
Треба підготувати проект
Треба стерти дошку
Три місяця
Трамвай перегружений
Транвай (діал.)
Трудна робота

Там велика черга
Ти переплутав (сплутав) усі правила
Треба підготувати проект
Треба витерти дошку
Три місяці
Трамвай переповнений
Трамвай
Важка (тяжка) робота

Трудне питання	Важке питання
Трудне положення	Скрута, скрутний стан, скрутне (важке становище)
Трудний час	Скрутні (тяжкі) часи; скрутний (тяжкий) час

у

Убирати мусор	Прибирати сміття
У двох шагах	За два кроки
У другий раз	Іншим разом
У звіті зустрічаються прорахунки	У звіті трапляються прорахунки
У нас построїли школу	У нас побудували школу
Уповноважений агент	Агент – уповноважена особа
Уперше дебютувати	Дебютувати — виступати вперше
Ураховуючи труднощі	Зважаючи на труднощі
Устарівші розцінки	Розцінки старі (попередні)
Учбовий корпус	Навчальний корпус

ф

Фактичеська помилка	Фактична помилка
Фіксований випадок	Зафіксований випадок
Фланелева матерія	Фланелева тканина (бавовна)
Фрагменд (діал.)	Фрагмент
Формуліровка правил	Формулювання правил
Фундамент зданія	Фундамент (підмурівок) будівлі;
Характеризоватися	Відзначатися (характеризуватися)
Хведір (діал.)	Федір
Хід подій	Перебіг (розвиток) подій
Ходе (діал.)	Ходить
Хоть, хотя	Хоч, хоча
Хуже всього те, що...	Найгірше те, що...

ц

Цє рішення цілком приемлеве	Це рішення цілком слушне (прийнятне)
Цє сама важлива тема	Це найважливіша тема
Цілесобразно	Доцільно, доречно
Цілосуточно	Цілодобово
Ці помилки зустрічаються часто	Ці помилки трапляються часто

ч

Час в час	Година в годину
Часна власність	Приватна власність
Часний випадок	Поодинокий випадок
Черезчур	Занадто, надто
Черкасчина	Черкащина
Числиться	Налічуватися, рахуватися, значитися
Чукотський полуострів	Чукотський півострів
Чому рівняється цей вираз?	Чому дорівнює цей вираз?

	Ш	
Шаг за шагом Ні на шаг не відходити Два метри в ширину Швецарія Штунгард		Крок за кроком Ні на крок не відходити Два метри завширшки Швейцарія Штутгарт
	Щ	
Шастливий случай Що з нього толку? Щорокове свято Що толку?		Щасливий випадок Яка з нього користь? Щорічне свято Яка рація? Який сенс?
	Ю	
Южна Австралія Юрмола Юріївка		Південна Австралія Юрмала Юр'ївка
	Я	
Яблуневий хребет Являється доказом Являтися лишнім Являть собою		Яблоновий хребет Є доказом Бути зайвим (непотрібним) Становити, бути, являти собою